

کمیسیون تمییز جواهرات را قرائت کردند)
مؤتمن الملک - عده کمیسیون بودجه را باید معین کرد که دوازده نفر باشد یا هجده نفر.
رئیس - کمیسیون بودجه را اگر مجلس صلاح میداند هجده نفر قرار بدهد
مؤتمن الملک - بنده مقصودم این بود که چون عده کافی نیست فعلا ۱۲ نفر باشد و بعد که ولایات رسیدند اضافه شود (ورقه رای برای انتخاب اعضای کمیسیون عدلیه توزیع شد.)

رئیس - برای کمیسیون عدلیه دیروز در اینجا گفته شد که شش نفر انتخاب شود حالا ورقه رای برای اخذ رای توزیع شد که شش نفر بطریق جمعی انتخاب نمایند [مستخرجین آراء کمیسیون نظام آمدند.]

دکتر امیرخان ۵۰ رای - فاتح الملک ۹ رای
 معزز الملک ۴۸ رای - حکیم الملک ۴۲ رای - حاجی محمد کریمخان ۳۷ رای - لسان الحکماء ۳۰ رای

حاج سید نصرالله - چون که گفته شد هر کس در هر کمیسیون نماینده قبول عضویت ننماید قبلا اطلاع بدهد لهذا بنده عرض می کنم بنده راجز و کمیسیون عدلیه انتخاب نمایند.

وزیرزاده - استعفای آقایان را نباید پذیرفت.
رئیس - خیر استعفای ایشان پذیرفته نمیشود (برای استخراج آراء بقرعه متین السلطنه اسدالله خان نصر الاسلام معین شدند و در اطاق دیگر استخراج نمایند) (پس از ۱۵ دقیقه تنفس مجدداً مجلس تشکیل شد.)

رئیس - قبل از این که شروع شود بانتهای کمیسیون محاسبات خوب است معین بشود که مباشرین می توانند داخل این کمیسیون شوند یا خیر چون در نظامنامه تصریح در این باب نشده و لکن يك مواد دیگری هست که از آنها معلوم می شود نباید داخل باشند پس از این را آقایان محبوق باشند و انتخاب نکنند.

(مستخرجین آراء کمیسیون عدلیه آمدند)
 (آقا شیخ ابراهیم زنجانی ۴۲ رای - حاجی سید نصرالله ۳۹ رای - آقا شیخ اسمعیل هشترودی ۳۷ رای - سلیمان میرزا ۳۷ رای - آقا سید محمد رضا ۳۴ رای - آقا شیخ رضای دهخوارقانی ۱۸ رای)

اسدالله میرزا - این راپورت کمیسیون خارجه است و گویا ترتیب این است که مخبر کمیسیون راپورت را باید بخواند و بهیئت رئیس تقدیم نماید این است که قرائت می شود (قرائت نمودند و بر رئیس دادند.)

رئیس - شروع می شود بانتهای کمیسیون مالیه گفته شد ۱۲ نفر لازم است برای اینکه شاید بخواهند کمیسیونی تشکیل بدهند.

وحیدالملک - بنده يك استواری دارم کمیسیون بودجه از این کمیسیونها مجزا شده یا خیر.
رئیس - بلی مجزاشده.

وحیدالملک - آیا کسی در دو کمیسیون عضویت دارد می تواند در کمیسیون بودجه عضو شود یا خیر؟

رئیس - بلی می تواند.
 (در اینموقع راپورت شعبه اول و دوم و چهارم و پنجم و ششم قرائت شد راپورت کمیسیون داخله رامتین السلطنه و راپورت کمیسیون نظام لسان الحکماء قرائت کردند.)
 (ورقه رای برای انتخاب اعضای کمیسیون مالیه منتشر شده و رای گرفته شد.)

رئیس - چون استخراج آراء برای این کمیسیون طول خواهد کشید ۱۵ دقیقه تنفس شده و بعد از استخراج آراء را مجدداً مجلس خواهد شد
 (در این وقت تنفس شده و بعد از ۱۵ دقیقه مجدداً مجلس منعقد گردید)

ذکاء الملک - اسامی اشخاصی که برای کمیسیون مالیه انتخاب شده اند قرائت می شود
 صدیق حضرت ۵۰ رای - اسدالله میرزا ۴۲ رای - تقی زاده ۳۸ رای - حسنعلی خان ۳۷ رای - وکیل الرعایا ۳۳ رای - ابوالقاسم میرزا ۳۰ رای - میرزا مرتضی قلی خان ۲۶ رای - معتمدالتجار ۲۶ رای - مؤتمن الملک ۲۵ رای - فهیم الملک ۲۳ رای - معین الرعایا ۲۱ رای - وکیلالتجار ۲۱ رای - منتصر - السلطان ۲۲ رای

مؤتمن الملک - بنده عرض کردم اسم بنده را نویسند باز نوشتند حالا هم استعفا دادم

رئیس - آقای مؤتمن الملک استعفا دادند
اسدالله میرزا - بنده چون کمیسیون عدلیه را مهم می دانم می خواهم يك پیشنهاد بنمایم اگر مجلس رای می دهد بکنفر دیگر بر عده آن کمیسیون افزوده شود

حاجی سید نصرالله - بنده هم عقیده ام این است که بکنفر باید افزوده شود

آقا شیخ اسمعیل هشترودی - بنده هم عرض می کنم همانطور که گفتند صحیح است لازم است يك نفر افزوده شود که از قوانین خارجه هم اطلاع داشته باشد و بنده پیشنهاد می کنم که هرگاه مجلس صلاح بداند آقای ممتاز الدوله را انتخاب کند (در این باب قدری مذاکره شد)

رئیس - در این مسئله رای می گیریم هر کس تصویب می نماید که يك نفر بدهد کمیسیون عدلیه افزوده شود قیام نماید (اغلب قیام نمودند)

رئیس - حالا دو ورقه داده می شود یکی برای آن يك نفر که باید برای کمیسیون عدلیه انتخاب شود یکی دیگر برای انتخاب شش نفر بجهت کمیسیون معارف

فهیم الملک - آن دو نفریکه در کمیسیون مالیه عده آراء در حقشان مساوی بود کدام يك انتخاب شدند.

رئیس - اگر استعفای مؤتمن الملک قبول است هر دو نفر آنها عضوند.

ناصر الاسلام - هر چند مجلس می تواند استعفای هر کس را قبول نکند ولی باید ملاحظه شأن و رتبه و حال او را هم کرد که آیا او برحمت فوق العاده خواهد افتاد و یا خیر باید حتی الامکان ملاحظه حال او را نمود (ورقه رای برای انتخاب شش نفر جهت کمیسیون معارف و بکنفر برای کمیسیون عدلیه منتشر و رای گرفته شد) و صدیق

حضرت و وکیل الرعایا و وحیدالملک برای استخراج آراء بقرعه معین شدند اشخاص ذیل برای کمیسیون معارف انتخاب شده بودند و ذکاءالملک اسامی ایشان را قرائت کردند]

ذکاء الملک ۴۳ رای - آقا سید حسین اردبیلی ۳۴ رای - دکتر علی خان ۳۴ رای - سلیمان میرزا ۳۲ رای - میرزا محمدعلی خان ۲۲ رای - وحیدالملک ۲۴ رای

(يك نفر برای کمیسیون عدلیه رای گرفته شده بود آقای ممتاز الدوله به ۳۵ رای منتخب شدند.)

رئیس - حالا میماند کمیسیون پست و تلگراف و تجارت و صناعت که باید ۹ نفر بطریق جمعی انتخاب شوند اسامی اشخاصیکه قابل انتخاب نیستند یعنی درد و کمیسیون انتخاب شده اند قرائت میشود (ذکاء الملک بقرار ذیل قرائت نمودند)

مرتضی قلیخان حاجی محمد کریم خان ممتاز الدوله - وحیدالملک - سلیمان میرزا - تقی زاده (اسامی و کلا برای حاضر و غایب بودن قرائت شد) اشخاص مفصلة الاسامی ذیل در آخر قایب بودند.

معزز الملک - مریض اسدالله میرزا - آقا شیخ محمد حسین یزدی - دکتر امیرخان - میرزا داودخان - تقی زاده - آقا سید محمد رضا میرزا احمد قزوینی - آقا شیخ اسمعیل هشترودی - آقا میرزا اسمعیل نوبری - آقا شیخ محمد خیابانی - میرزا محمد نجات - وزیرزاده تب کردند و رفتند ابوالقاسم میرزا - میرزا ابراهیم خان - میرزا مرتضی قلیخان - فاتح الملک

مؤتمن الملک - در باب کمیسیونیان استواری از وزیر داخله داشتم معلوم نشد

رئیس - دو استواری جناب عالی نوشته شد ولی هنوز جواب نیامده

آرباب کیخسرو - غائبین آخر مجلس را نمی توان جزو غایب فرض نمود و دیگر در صورتیکه به آنها اخطار شود که آخر مجلس کی است و در آخر و کلا را حاضر غایب مینمایند

رئیس - جلسه آتیه فردا سه ساعت به فروب مانده است و اگر این کمیسیون معین شده بود فردا قبل از وقت و کلا می محترم میآمدند بشعبات و آن دو کمیسیون را معین میکردند ولی چون معین نشده اول مجلس تشکیل شده انتخاب آن کمیسیون میشود و بعد میروند بشعب و آن دو کمیسیون را معین می نمایند.
 (مجلس یکساعت و نیم از شب گذشته ختم شد)

جلسه ۴۰

خلاصه صورت مجلس یوم پنجشنبه

غرمهر ۱۳۲۸م

دوساعت و نیم قبل از فروب در تحت ریاست آقای ممتاز الدوله نایب رئیس جلسه تشکیل شد آقایان معزز الملک وزیر زاده بواسطه کسالت مزاج از حضور در جلسه معذور بودند صورت مجلس روز قبل را معاخذ الملک قرائت کرد.

نایب رئیس - دستور جلسه را اعلام نمود که به نفر برای کمیسیون پست و تلگراف و صنایع و تجارت و فلاح و صنایع باید انتخاب شود بعد باید در شعب اعضای کمیسیون بودجه و کمیسیون محاسبات مجلس و کمیسیون

اعضاء کمیسیون عرایض

- از شعبه اول آقای حاج محمد اسماعیل کاشف
۲- آقای صدرالعلماء
۳- « سیدجلیل
۴- « میرزا محمد نجات
۵- « حاج شیخعلی
۶- « افتخار الواعظین

اعضاء کمیسیون مبتکرات

- از شعبه اول آقای آقا سید محمد رضا
۲- آقای شاهزاده لسان الحکماء
۳- « حاج سید نصرالله
۴- « میرزا ابراهیمخان
۵- « شیخ ابراهیم زنجانی
۶- « ذکاء الملک

رایورت کمیسیون معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه که مشعر بود بانقلاب رئیس و نایب رئیس و منشی و مخبر قرائت شد آقای ذکاء الملک با اکثریت تمام رئیس شاهزاده سلیمان میرزا با اکثریت تام نایب رئیس آقا سید حسین ازدبیلی با اکثریت تام منشی آقای وحید الملک با اکثریت تام سمت مخبری کمیسیون مزبور منتخب شدند

تلگراف آقایان سردار بهادر و مسیو یفرم که از سراب بوزارتین جنک و داخله مخبره شده بود مشعر بر فتوحات اردوی دولتی و حسن خدمات آقای شجاع الدوله و سایر رؤسای اردو بود قرائت شد بعد صورت تلگراف حضرت آیه الله آقای خراسانی که بتوسط آقای ناصر الملک بمجلس پیشنهاد شده بود و مشعر بر ایقاع هیئت دولت در جلو گیری از پاره جرائد در درج مطالبی راجعه بنهیات شرعیه و سعی در اجرای اصل دوم قانون اساسی ذکاء الملک قرائت نمود پس از قدری مذاکرات رئیس اظهار داشت در فقره ثانی که راجع باصل دوم قانون اساسی است جواب تلگرافاً مخبره شده و در مسئله اولی هم البته بطوریکه مرقوم فرموده اند مجلس اولین وظیفه خود را در جلو گیری منهیات شرعیه میدانند و جواب این فقره را از هیئت رئیسه نوشته باطلاع مجلس میرسانم

صورت استیضاح آقای مؤتمن الملک که راجع بود بوزارت داخله در خصوص استیضاح از منکرات شرعیه باستیضاح آقای حسنعلی خان که از هیئت وزرای عظام در خصوص اجتماعاتی که محل آسایش عمومی سرأ تشکیل میشود قرائت شد

رئیس اظهار داشت از نه نفر اعضای کمیسیون پست و تلگراف و تجارت و ملحقات آن چهار نفر از جلسه گذشته استعفا داده اند و باید تکلیف این فقره معین شود مذاکرات زیاد بمیان آمد بعضی عقیده شان این بود که باید مجدداً بجای مستعفی ها انتخاب شود پاره اظهار میکردند که باید اشخاصی که تالی آنها اکثریت نسبی داشته اند بجای آنها بر قرار شوند بالاخره آقای تقی زاده یک طرحی را که در این خصوص پیشنهاد نمود و اظهار داشت پانزده نفر از نمایندگان شفاهاً تصویب نمودند که فوریت آنرا از مجلس تقاضا بکنم قدری در فوریت و عدم فوریت آن مذاکره شد در این موقع رئیس ربع ساعت اجازه تنفس دادند

مجدداً جلسه تشکیل و طرح مزبور که عبارت آن ذیلا مندرج است مطرح گردید

اکثریت چهار رأی از شش رأی آقا سید رضا سمت منشی کمیسیون انتخاب شدند

رایورت کمیسیون اعتبارنامه ها قرائت شد مشعر بر صحت اعتبارنامه آقای قوام الاسلام نماینده خراسان رأی بقیام و قعود گرفته بالانفاق اعتبار نامه ایشان تصدیق گردید

آقای مؤتمن الملک - اظهار داشت در باب کمپانی نان چند روز قبل کتباً توضیحی از وزیر داخله خواسته ام و اکنون جوابی نرسیده لازم است از طرف هیئت رئیسه تأکید شود که در جواب اینگونه امور تأخیر نمایند دیگر اینکه در خصوص منهیات شرعیه می خواهم پاره استیضاحات از وزیر داخله بخوام گفته شد که باید استیضاح را نوشته در مجلس قرائت شود

آقای حسنعلی خان - اظهار داشت از هیئت وزراء پاره توضیحات می خواهم در خصوص مجامعی که در این شهر بر ضد مشروطیت منعقد می شود و سؤال خود را نوشته تسلیم هیئت رئیسه خواهم نمود

جلسه آتیه بر روز شنبه سه ساعت قبل از غروب از طرف نایب رئیس اعلام گردید و اظهار شد آقایان نمایندگان چهار بغروب بیایند که تا وقت انعقاد مجلس در شعب اعضای کمیسیون هارا انتخاب نمایند یک ساعت و بیست دقیقه از شب گذشته جلسه ختم گردید

جلسه ۴۱

خلاصه صورت مجلس روز شنبه سیم شهر

محرم الحرام ۱۳۲۸

دو ساعت بغروب مانده روز مزبور در تحت ریاست آقای مستشار الدوله جلسه تشکیل شد آقای ممتاز الدوله بواسطه کسالت مزاج از حضور در جلسه معذور بودند صورت مجلس روز پنجشنبه غره محرم را معاضد الملک قرائت کرد

ذکاء الملک رایورت های شعب را که مشعر بود بانقلاب اعضای کمیسیون های مذکور ذیل قرائت نمود

کمیسیون بودجه کمیسیون مبتکرات کمیسیون محاسبات مجلس کمیسیون عرایض و در شعب بموجب رایورت های کتبی آقایان مفصله ذیل بمضویت کمیسیون های مذکور فوق بترتیب ذیل منتخب شدند

اعضای کمیسیون بودجه

در شعبه اول آقایان متین السلطنه و حاج میرزا رضا خان
از شعبه ثانی آقایان صدیق حضرت وکیل الرعایا
از شعبه ثالث آقایان مؤتمن الملک و حاجی معین الرعایا
از شعبه رابع آقایان ابوالقاسم میرزا و معتمدالتجار
از شعبه خامس آقایان حکیم الملک و میرزا اسدالله خان
از شعبه سادس آقایان میرزا اسماعیل نوبری و فهیم الملک

اعضاء کمیسیون محاسبات مجلس

از شعبه اول آقای میرزا مرتضی قلیخان
۲- آقای میرزا محمدعلی خان تربیت
۳- « آقا سید حسین کرمانشاهی
۴- « دکتر اسماعیل خان
۵- « میرزا احمد قزوینی
۶- « شیخ محمد خیابانی

و کمیسیون مبتکرات انتخاب شود در اینموقع از برای انتخاب کمیسیون پست و تلگراف و فوائد عامه و غیره ورقه توزیع و اخذ آراء بعمل آمد از برای استخراج آقایان ادیبالتجار و مرتضی قلیخان و آقا سید حسین ازدبیلی بقرعه معین شدند

از طرف نایب رئیس نیمساعت اجازه تنفس داده شد مجدداً جلسه تشکیل ذکاء الملک اسامی منتخبین کمیسیون پست و تلگراف و غیره را بترتیب ذیل قرائت نمودند: حاجی میرزا رضا خان با ۳۹ رأی اسدالله میرزا با ۳۰ رأی حسنعلی خان با ۲۷ رأی ابوالقاسم میرزا با ۲۴ رأی دکتر اسماعیل خان با ۲۳ رأی میرزا ابراهیم خان با ۲۱ رأی میرزا داود خان با ۲۰ رأی معتمدالتجار با ۱۹ رأی حاجی محمد اسماعیل کاشف با ۱۸ رأی

آقایان معتمدالتجار و ابوالقاسم میرزا و آقا میرزا ابراهیم خان و کاشف از عضویت این کمیسیون استعفا دادند در خصوص قبول و عدم قبول استعفا آنها پاره مذاکرات شده و در خصوص اینکه عوض ایشان اشخاص معین شوند که بالنسبه در همین انتخاب دارای اکثریت هستند یا باید تجدید انتخاب شود مذاکرات زیاد بعمل آمد بالاخره اخذ نتیجه موکول بجلسه آتیه گردید

نایب رئیس برای تذکر اظهار کردند کمیسیونهایی که بموجب نظامنامه از شعب انتخاب میشود اولاً کمیسیون بودجه است که عده آن ۱۸ نفر است و عمالقا تار سیدن و کلای ولایات ۱۲ نفر از هر شعبه دوفتر انتخاب میشود ثانیاً کمیسیون محاسبات مجلس و ثالثاً کمیسیون عرایض است که باید یک شش نفر معین شده از هر شعبه بکنفر و برای کمیسیون مبتکرات نیز عجاله شش نفر کافی است

آقای میرزا کیخسرو - اظهار داشت چون در کمیسیون محاسبات از مباشرین نباید عضویت داشته باشند لازم است قبل از انتخاب کمیسیون محاسبات مجلس مباشرین منتخب شوند نایب رئیس اظهار داشت بموجب نظامنامه سه نفر مباشر باید انتخاب شود بکنفر که ارباب کیخسرو است منتخب شده دو نفر دیگر باید مجلس انتخاب نماید

در اینموقع از برای انتخاب دوفتر مباشر ورقه رأی توزیع و اخذ آراء بعمل آمد از برای استخراج آراء آقایان عز الملک سلیمان میرزا و وکیلالتجار بقرعه معین شده ذکاء الملک نتیجه آراء را اعلام نمود از ۵۰ نفر رأی دهندگان آقای وزیر زاده دارای ۲۵ رأی و آقای وکیلالتجار دارای ۲۳ رأی میباشد چون در دفعه اول اکثریت تام حاصل نشد مجدداً ورقه منتشر برای استخراج آراء آقایان سلیمان میرزا و آقا سید جلیل و میرزا داود خان به قرعه معین شد آقایان وزیر زاده وکیلالتجار هر یک با اکثریت ۳۰ رأی از ۵۰ نفر رأی دهندگان بمباشرت انتخاب شدند

رایورت کمیسیون قوانین مالیه که مشعر بود بانقلاب رئیس و منشی و مخبر قرائت شد آقای تقی زاده با اکثریت تام رئیس آقای صدیق حضرت به اکثریت تام نایب رئیس آقای فهیم الملک با اکثریت تام منشی آقای میرزا اسدالله خان سمت مخبری کمیسیون قوانین مالیه انتخاب شدند

رایورت کمیسیون عدلیه قرائت شد مشعر بر اینکه با اکثریت چهار رأی از شش رأی آقای ممتاز الدوله بر ریاست کمیسیون منتخب و با اکثریت چهار رأی آقا شیخ ابراهیم سمت مخبری و همچنین به